

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků

Jazyková příručka

Český jazyk na Slovensku

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků, úmluva Rady Evropy, chrání a podporuje český jazyk na Slovensku. Tato **jazyková příručka** Vás provede všemi ustanoveními, které Slovensko musí aplikovat na češtinu.

Ale ani Slovensko ani Charta nemůže Váš jazyk zachovat. Hlavní odpovědnost leží na Vás. Čeština přežije na Slovensku jen tehdy, pokud ji budete denně používat – a to všude.

Poněvadž jedna věc je jistá: Jazyk, kterým se mluví jen doma, na konci vymře. Nezavírejte svůj jazyk doma: Vezměte Chartu za slovo a využívejte v každodenním životě to bohatství možností užívání češtiny i mimo domov.

Jen promluvejte!

Cíle a zásady

Slovensko zakládá ohledně češtiny na územích, kde je užívána, svou politiku, zákonodárství a praxi mimo jiné na těchto cílech a zásadách:

- uznání češtiny jako výrazu kulturního bohatství
- respektování regionu s českým jazykem, s cílem zajistit, aby stávající nebo nové územněsprávní členění nebylo na překážku podpoře jeho užívání
- potřebě rozhodného jednání za účelem podpory češtiny, směřující k jejímu zachování

Slovensko se zavazuje, že odstraní, pokud tak již neučinilo, neopodstatněné rozlišování, vylučování, omezování nebo upřednostňování týkající se češtiny, směřující k odrazování nebo ohrožování jejího zachování a rozvoje. Přijetí zvláštních opatření ve prospěch češtiny, směřující k podpoře rovnosti mezi uživateli

českého jazyka a ostatním obyvatelstvem nebo náležitě přihlížející k jejich zvláštním podmínkám, se nepovažuje za diskriminaci uživatelů rozšířenějších jazyků.

Slovensko se zavazuje, že bude pomoci vhodných opatření podporovat vzájemné porozumění mezi všemi jazykovými skupinami v zemi, zejména tak, že zahrne úctu, porozumění a toleranci vůči češtině mezi cíle výchovy a vzdělávání stanovené na Slovensku, a že bude podporovat hromadné sdělovací prostředky, aby sledovaly tytéž cíle.

Při určování své politiky vůči češtině bude Slovensko přihlížet k potřebám a přáním vyjádřeným skupinou, která češtinu užívá. Slovensko se vybízí, aby v případě potřeby zřídilo orgány, které budou orgánům veřejné správy radit ve všech záležitostech souvisejících s českým jazykem.

Vzdělávání

Pokud jde o vzdělávání, Slovensko se zavazuje, že na území, kde je čeština užívána, v závislosti na situaci a stavu češtiny a aniž by tím byla dotčena výuka slovenštiny:

- zpřístupní předškolní vzdělávání v češtině plně anebo podstatně alespoň vůči žákům, jejichž zákonní zástupci o takové opatření požádají a jejichž počet se bude považovat za dostatečný
- bude v rámci základního vzdělávání zajišťovat výuku češtiny, která se stane součástí učebních osnov (čeština jako předmět)
- bude v rámci středoškolského vzdělávání zajišťovat výuku češtiny, která se stane součástí učebních osnov (čeština jako předmět)
- bude v rámci technického a odborného vzdělávání zajišťovat výuku češtiny jako součást učebních osnov (čeština jako předmět)

- zpřístupní studium češtiny jako obor univerzitního nebo jiného vysokoškolského studia
- bude nabízet češtinu jako obor vzdělávání dospělých nebo dalšího vzdělávání
- učiní opatření k zajištění výuky dějin a kultury, jejichž výrazem je čeština
- zpřístupní základní a další přípravu učitelů potřebnou k provádění těch opatření, ke kterým došlo ohledně výuky v českém jazyce
- ustaví dozorčí orgán nebo orgány, který bude nebo které budou sledovat, jak Slovensko plní přijatá opatření, a dosažený pokrok při zavádění a rozvoji výuky českého jazyka, a který bude nebo které budou o svých zjištěních vypracovávat periodické zprávy, jež budou zveřejňovány.

Soudní orgány

Ve vztahu k soudním obvodům, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících český jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a podle jeho situace a stavu, jakož i pod podmínkou, že soudce nebude považovat využití možností podle tohoto odstavce za překážku řádného výkonu spravedlnosti, se Slovensko zavazuje, že:

v trestním řízení

- zaručí, aby obviněný měl právo užívat český jazyk

- stanoví, aby písemné i ústní žádosti a důkazy nebyly považovány za nepřijatelné pouze proto, že jsou vyjádřeny v českém jazyce

v občanskoprávním řízení

- povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem češtinu, aniž mu tím vzniknou další náklady
- povolí předkládání listin a důkazů v češtině, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu

v soudním řízení ve správních věcech

- povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem český jazyk, aniž mu tím vzniknou další náklady
- povolí předkládání listin a důkazů v českém jazyce, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu

- podnikne kroky s cílem zajistit, aby v občanskoprávním a v soudním řízení ve správních věcech v češtině a při zhotovení listin a důkazů v češtině a nezbytného využívání tlumočnicků a překladatelů nevznikaly dotčeným osobám další náklady

Orgány veřejné správy a veřejné služby

V rámci správních a samosprávných celků, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících češtinu opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a v závislosti na stavu češtiny, se Slovensko zavazuje, že v rámci reálných možností:

- zajistí, aby uživatelé češtiny mohli podávat ústní a písemné žádosti a dostávat odpovědi v češtině;
- zajistí, aby uživatelé češtiny mohli podávat ústní a písemné žádosti v češtině

Pokud jde o orgány místní nebo regionální veřejné správy, na jejichž území je vzhledem k počtu obyvatel užívajících český jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, Slovensko se zavazuje, že dovolí a/nebo bude podporovat, aby:

- uživatelé češtiny mohli podávat ústní nebo písemné žádosti v češtině
- orgány regionální veřejné správy vydávaly úřední písemnosti také v češtině
- orgány místní veřejné správy vydávaly úřední písemnosti rovněž v češtině
- se při jednání ve shromážděních místních orgánů používala čeština, avšak bez vyloučení užívání slovenštiny

- se užívaly nebo přijaly tradiční a správné formy místních názvů v češtině, v případě potřeby vedle názvu ve slovenštině
- Pokud jde o veřejné služby (například topení, voda, plyn, odpad, telefonní služby, veřejná doprava, hřbitovy, knihovny, sportovní zařízení, veřejná zábava a kultura) poskytované veřejnými orgány nebo jinými osobami jednajícími v jejich zastoupení, Slovensko se zavazuje, že na území, kde je užívána čeština, a v závislosti na stavu češtiny a v rámci reálných možností:
- dovolí, aby uživatelé češtiny mohli podávat žádosti v češtině

Pro uskutečnění možnosti používat češtinu ve styku s orgány veřejné správy a veřejné služby, se Slovensko zavazuje, že přijme jedno nebo více těchto opatření:

- překlady a tlumočení podle potřeby
- pokud možno kladné vyřízení žádostí zaměstnanců veřejné správy, kteří ovládají český jazyk, žádají-li, aby byli zaměstnáni na území, kde je český jazyk užíván

Slovensko se zavazuje, že bude na žádost dotčených osob dovolovat užívání nebo přijímání příjmení v češtině

Hromadné sdělovací prostředky

Slovensko se zavazuje, že pro uživatele češtiny na území, kde se češtinou hovoří, v závislosti na její situaci a stavu a na tom, zda je to přímo nebo nepřímo v pravomoci a působnosti orgánů veřejné moci, zda jsou k tomu zmocněny a zda obvykle v této oblasti působí a zároveň při respektování zásady nezávislosti a autonomie hromadných sdělovacích prostředků:

- náležitým způsobem zajistí, aby provozovatelé soukromého rozhlasového a televizního vysílání vysílali programy v češtině
- podpoří pravidelné vysílání veřejných rozhlasových programů v češtině nebo k tomuto vysílání napomůže
- podpoří pravidelné vysílání soukromých televizních programů v češtině nebo k takovému vysílání napomůže
- podpoří výrobu a distribuci zvukových nahrávek a audio-vizuálních děl v češtině nebo k nim bude napomáhat
- podpoří zřízení nebo zachování alespoň jedné novin v češtině nebo k němu bude napomáhat

- uplatní stávající opatření týkající se finanční pomoci rovněž vůči audio-vizuálním produkcím v češtině

Slovensko se zavazuje, že zaručí svobodu přímého příjmu rozhlasového a televizního vysílání ze sousedních zemí v jazyce, který je užíván ve stejné nebo obdobné formě jako čeština, a že nebudou bránit opakovanému přenosu rozhlasového a televizního vysílání ze sousedních zemí v takovém jazyce. Dále se zavazuje, že zajistí, aby nijak nebyla omezována svoboda projevu a svobodný tok informací v tisku v jazyce, který je užíván ve stejné nebo obdobné formě český jazyk. Uplatňování těchto svobod může podlehnout právnímu omezení.

Slovensko se zavazuje zajistit, aby zájmy uživatelů českého jazyka byly zastoupeny nebo vzaty v úvahu v orgánech případně zřízených podle zákona, jejichž posláním je zaručit svobodu a pluralitu hromadných sdělovacích prostředků.

Kulturní činnost a kulturní zařízení

Pokud jde o kulturní činnost a zařízení - zejména knihovny, videopůjčovny, kulturní střediska, muzea, archivy, akademie, divadla a kina, jakož i literární tvorbu a výrobu filmů, folklórní formy kulturního projevu, festivaly a kulturní průmysl, mimo jiné včetně využití nových technologií - Slovensko se zavazuje, že na území, kde český jazyk je užíván, a mají-li k tomu veřejné orgány pravomoci a působnost, a zároveň jsou k tomu zmocněny a obvykle v této oblasti působí:

- bude podporovat formy projevu a iniciativy typické pro češtinu a napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v češtině
- bude napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v češtině v překladu do jiných jazyků prostřednictvím podpory a rozvoje překladatelství, dabingu, postsynchronizace a opatřování filmů titulky
- bude napomáhat zpřístupnění děl vytvořených v jiných jazycích překladem do češtiny prostřednictvím podpory a

rozvoje překladatelství, dabingu, postsynchronizace a opatřování filmů titulkami

- zajistí, aby orgány pověřené organizací a podporováním kulturní činnosti různého druhu vhodným způsobem vtělily znalost a užívání českého jazyka a jeho kultury do akcí, k nimž dávají podnět nebo které podporují
- bude podporovat opatření zajišťující, aby orgány pověřené organizací nebo podporou kulturních činností měly k dispozici pracovníky, kteří ovládají český jazyk, jakož i jazyk (jazyky) ostatního obyvatelstva
- bude podporovat přímou účast představitelů uživatelů češtiny při zřizování zařízení a plánování kulturní činnosti

- bude podporovat a/nebo usnadňovat zřízení orgánu nebo orgánů pro shromažďování, archivování a zveřejňování nebo vydávání děl vytvořených v češtině

Ve vztahu k jiným územím než k těm, na nichž je tradičně užíván český jazyk, se Slovensko zavazuje povolovat, podporovat nebo zajišťovat vhodné kulturní činnosti a zařízení, pokud je to opodstatněné vzhledem k počtu uživatelů češtiny.

Slovensko se zavazuje, že při provádění své kulturní politiky v zahraničí poskytnou náležitě místo češtině a kultuře, jejichž výrazem český jazyk je.

Hospodářský a společenský život

Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazuje se Slovensko v celostátním měřítku, že:

- odstraní ze svého právního řádu jakákoli ustanovení bezdůvodně zakazující nebo omezující užívání českého jazyka v písemnostech souvisejících s hospodářským a společenským životem, zvláště v pracovních smlouvách a v technické dokumentaci, například v pokynech o užívání výrobků nebo zařízení
- zakáže zařazování ustanovení vylučujících nebo omezujících užívání českého jazyka, přinejmenším mezi uživateli téhož jazyka, do interních podnikových předpisů a soukromých listin

- bude vystupovat proti praktikám, které mají odradit od užívání českého jazyka v souvislosti s hospodářskými nebo společenskými aktivitami

Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazuje se Slovensko, pokud je to v pravomoci orgánů veřejné správy, na území, kde je český jazyk užíván, a v rámci reálných možností, že:

- zajistí, aby zařízení sociální péče, např. nemocnice, domovy důchodců a ubytovny nabízely pro osoby užívající češtinu, které potřebují péči z důvodu nemoci, stáří nebo z jiných důvodů, možnosti přijetí a péče v jejich vlastním jazyce

Přeshraniční výměny

Slovensko se zavazuje, že bude:

- uplatňovat stávající dvoustranné a mnohostranné dohody, které je pojí se státy, v nichž je čeština užívána ve stejné nebo obdobné formě, nebo, je-li to nutné, usilovat o sjednání takových dohod způsobem, který by podporoval styky mezi uživateli

češtiny v příslušných státech v oblasti kultury, školství, informací, odborného školství a celoživotního vzdělávání

- usnadňovat a/nebo prosazovat ve prospěch češtiny přeshraniční spolupráci, zejména mezi regionálními nebo místními orgány, na jejichž území je užíván tentýž jazyk ve stejné nebo obdobné podobě

Dodatečně k chartě můžete také profitovat z **Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin**. Touto smlouvou Slovensko podporuje vhodné podmínky, umožňující osobám patřícím k národnostním menšinám **zachovávat a rozvíjet svou** kulturu a zásadní elementy své **identity (jazyk, náboženství, tradice a kulturní dědictví)** a chrání tyto osoby před asimilací. Rámcová úmluva zaručuje právo užívat svůj menšinový jazyk ve veřejném životě a sahá do oblastí jako přístup k **učebnicím**, právo zakládat a spravovat své **vlastní soukromá vzdělávací zařízení**, právo používat své **křestní jméno** a **uvádět názvy ulic** v menšinovém jazyce, právo v menšinovém jazyce rozmišřovat veřejně viditelné **znaky a nápisy soukromé povahy**, účinnou účast ve veřejném životě (zahrnující nevládní organizace) a **uzavírání dohod s jinými státy za účelem zajištění ochrany příslušníků národnostních menšin**.

Narazili jste na problémy?

Orgány a sdružení, které byly na Slovensku legálně ustaveny, mohou Radu Evropy upozornit na záležitosti související se závazkami Charty do kterých Slovensko vztoupilo. Taková prohlášení mohou být podány na:

European Charter for Regional or Minority Languages
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

Jazykový průvodce byl koncipován, aby poskytl pro každý jazyk, který je pokrytý Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků, přehled o pro něj platících ustanoveních. Tento občanský průvodce nenahrazuje chartu. Pro přesné formulace všech ustanovení, která stranami byla přijata, se prosím obraťte na webovou stránku Rady Evropy: <http://conventions.coe.int>. Další **jazykové průvodce** jsou postupně připravovány.